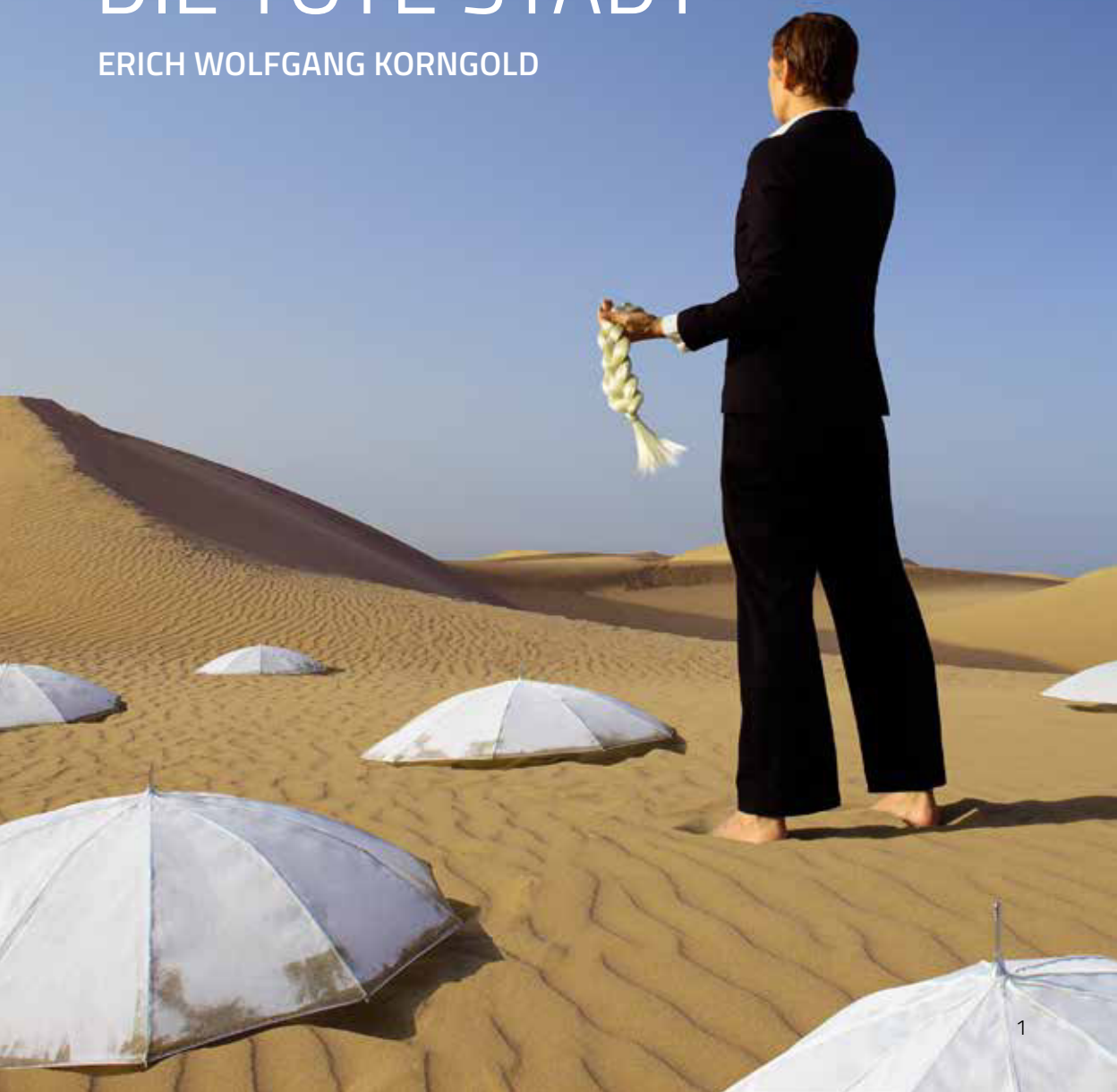

NDRLNDSE
REIS OPERA

DIE TOTE STADT

ERICH WOLFGANG KORNGOLD

'Pijnlijk conflict van gevoelens...'

door Jakob Peters-Messer

DROOM OF TRAUMA IN KORNGOLDS *DIE TOTE STAD*

Het onderwerp raakt ons in ons binnenste. Het verlies van een geliefd persoon groeit van een traumatische ervaring uit tot een obsessie. Verdriet dat zo almachtig is dat er geen uitweg is, maar de proporties aanneemt van een psychose en van weduwnaar Paul een moordenaar maakt. De moordenaar van danseres Marietta, de dubbelgangster van Marie, zijn overleden vrouw, die zij natuurlijk niet kán en niet wíl zijn.

In de roman *Bruges-la-morte* van Georges Rodenbach zit de weduwnaar aan het slot bij het dode lichaam van de danseres en mompelt: 'dood, dood, dode stad'. Zijn woorden klinken samen met de klokken van Brugge. De gezangen van de processie die voorbij getrokken is, corresponderen met het sterven van de danseres. Een geniaal slot, een duister einde dat geen uitweg uit het trauma biedt. Het einde van Rodenbachs roman, in overeenstemming met het depressieve karakter van de auteur, zou zeer zeker een geslaagde finale van de opera hebben opgeleverd. Maar vader en zoon Korngold zochten een andere uitweg uit deze dode stad, een die naar het licht leidt. Zij wilden Paul een tweede kans bieden en kozen ervoor het trauma als droom te verbeelden. Een deel van de handeling van de opera speelt zich slechts in Pauls hoofd af. In de droom komt zijn onderdrukte begeerte tot uiting en ervaart hij waarheen zijn neurotische droefenis hem voert. In de droom doodt hij Marietta. En alsof het om een shocktherapie ging, is Paul vervolgens in waaktoestand bereid om zijn trauma te verwerken. Er begint een pijnlijk proces van onthechting dat hem de uitweg naar een nieuw leven moet wijzen.

Je kunt Korngold – en waarschijnlijk nog meer zijn vader, de librettist van deze opera – er niet van betichten dat hij zich niet intensief met de dromenleer van Freud bezig hield. Hij heeft, zoals muzikwetenschapper Arne Stollberg helder aantoonde, diens theorieën namelijk in de structuur van de opera verwerkt. Met het binnenglijden van het droomniveau schept Korngold zowel op scenisch als op muzikaal gebied een voortschrijdende vervreemding van de werkelijkheid. Elementen van dat wat wij in het eerste bedrijf gezien hebben, keren in gewijzigde en verwrongen maar ook in samengebalde of juist uitgedijde vorm terug in de droomsequens van het tweede en derde bedrijf. Freuds droomtheorie – die stelt dat de beleefde werkelijkheid in de droom

getransformeerd wordt en dat verdrongen gevoelens hier tot uiting komen – wordt op deze wijze in muziek en beelden omgezet.

Toch storen twee zaken die uiteindelijk niet kunnen worden opgelost. Ten eerste: is het mogelijk dat een in een droom beleefde of begane moord, een daad van geweld dus, het uitgangspunt voor een helingsproces kan worden? Dat is moeilijk voor te stellen en het wordt ook nergens door de droomtheorie van Freud gestaafd. Ten tweede: de emancipatie van Marietta, die zich steeds krachtiger verzet tegen het verworden tot een werktuig in de handen van Paul, is in de novelle en bijgevolg ook in de opera belangrijk voor de afwikkeling van het plot en draagt in beslissende mate bij aan de catastrofe. In de gedaante van een droom van Paul verliest deze ontwikkeling van Marietta's persoonlijkheid haar waarde en lijkt ook psychologisch ongegrond.

De poging van Korngold licht te scheppen aan het einde van de tunnel van uitzichtloze depressiviteit die Rodenbachs novelle is, heeft iets gekunstelds, iets dwangmatig. Ondanks dat hij met een steeds oog keek naar het succes dat een positieve afloop in het vooruitzicht stelde, snijdt Korngold toch ook dingen aan die diep ontroeren. Verlatingsangst, verdringing van de werkelijkheid, ontkenning van het rouwproces en tenslotte de transformatie van het verdriet in gedenken. Desondanks dringt de vraag zich op of de droom aan het einde móet oplossen. Kan Paul hierdoor eigenlijk wel een weg uit zijn trauma vinden? Of zijn deze droombeelden niets anders dan de verwrongen waarneming van een psychopaat die steeds verder vastloopt in zijn waan en geen uitweg meer vindt uit deze psychische gevangenis? Of slechts een uitweg die naar de waan voert, met andere woorden een imaginaire uitweg? Op Franks vraag: 'Wil je met mij meegaan? Weg uit de stad van de dood?' antwoordt Paul aan het einde niet voor niets 'Ik wil het...' en dan na een korte pauze: 'Ik wil het – proberen...'. Daarmee blijft hij aan het einde misschien toch alleen achter met zichzelf en zijn trauma.

DIE TOTE STADT

ERICH WOLFGANG KORNGOLD (1897 - 1957)

Opera in drie bedrijven op tekst van Paul Schott (Julius Korngold) met medewerking van Erich Wolfgang Korngold, naar het drama *Le Mirage* en de roman *Bruges-la-Morte* van Georges Rodenbach
Wereldpremière: Hamburg en Keulen, 4 december 1920

Muzikale leiding - Antony Hermus
Regie - Jakob Peters-Messer
Decor- en lichtontwerp - Guido Petzold
Kostuumontwerp - Sven Bindseil

Noord Nederlands Orkest

CAST

Paul - Daniel Frank
Marietta, danseres, tevens de verschijning van Marie,
Pauls overleden echtgenote - Iordanka Derilova
Frank, Pauls vriend - Marian Pop
Brigitta, Pauls huishoudster - Rita Kapfhammer
Juliette, danseres - Irma Mihelič
Lucienne, danseres - Samantha Price
Victorin, regisseur en stem van Gaston - Eric Stokloša
Fritz, de Pierrot - Modestas Sedlevičius
Graaf Albert - Nathan Haller
Gaston, danser - Nicole van den Berg (dans)

KINDERFIGURATIE

Jochem van den Berg, Luuk Olsman

Consensus Vocalis

PREMIÈRE: ZATERDAG 8 DECEMBER 2018, WILMINKTHEATER ENSCHEDE

De productie wordt gezongen in het Duits en is voorzien van Nederlandse boventitels.
De voorstelling duurt ca. 2 uur 45 minuten, inclusief één pauze.

Coproductie met Theater Magdeburg

Koor en orkest

CONSENSUS VOCALIS

Consensus Vocalis is het professionele koor in het oosten van Nederland en is samen met de andere professionele muziekgezelschappen van groot belang voor de culturele infrastructuur in landsdeel Oost. Het koor verzorgt uitvoeringen door heel Nederland met partners als het Orkest van het Oosten, Het Gelders Orkest, Rotterdams Philharmonisch Orkest, Nederlands Blazers Ensemble, Musica Amphion, Holland Baroque, Concerto d'Amsterdam, en het Metropole Orkest en is sinds 2014 de vaste samenwerkingspartner van de Nederlandse Reisopera. Consensus Vocalis staat garant voor de hoogste kwaliteit in koorclank en weet de beste koorzangers aan zich te binden uit binnen- en buitenland. *Die tote Stadt* is de achtste operaproductie van Consensus Vocalis bij de Reisopera na *The fairy Queen*, *Orphée et Eurydice*, *Madama Butterfly*, *Don Giovanni*, *La traviata*, *Der fliegende Holländer* en *Tosca*.

www.consensusvocalis.nl

<i>Koordinator:</i>	Andrew Wise
<i>Sopranen:</i>	Bibi van den Dijck, Brigitte van Hagen*, Clara Lammers Lisnet*, Mignon Primus*, Marion Prummel*, Dagmara Siuty*, Susanne Weber*, Lette Vos*
<i>Alten:</i>	Maaïke Bakker, Judith Bouma, Femke van Essen*, Christina Plein*, Machteld van de Putte, Ingrid van Ree*, Elske Tibben, Franske van der Wiel
<i>Tenoren:</i>	Gabor Balint, Koert Braches, Tristan Faes, Guido Groenland, Joost van der Linden, Aart Schutte, Bram van Uum, Richard Wanders ^{oo}
<i>Bassen:</i>	John Fernon, Tom Jansen, Niels Kuipers, Fernando Linares Correa ^{oo} , Lodewijk Meeuwse ^o , Gulian van Nierop, Christiaan Peters ^{oo} , Hans de Wolf

**Begijn* °*Arts* °°*Arts-assistent* °°°*Agent van politie*

NOORD NEDERLANDS ORKEST

Het Noord Nederlands Orkest (NNO) bewandelt vanuit de traditie nieuwe wegen zonder daarbij de hoofdzaak uit het oog te verliezen: het symfonisch repertoire levend houden door het op hoog niveau en in spannend samengestelde programma's te spelen. Het NNO is ervan overtuigd dat het geheim van de intense beleving van klassieke muziek schuilt in de live performance van het symfonieorkest en in het contact tussen musici en publiek. Het NNO resideert in Groningen en is sterk verbonden met de drie noordelijke provincies. Het zoekt graag zijn publiek op in de concertzalen, in de open lucht, tijdens festivals en op scholen. Tevens speelt het NNO met regelmaat op andere podia elders in het land, zoals het Concertgebouw Amsterdam, De Doelen Rotterdam en TivoliVredenburg Utrecht. Vanaf concertseizoen 2015/2016 is Antony Hermus vaste gastdirigent bij het orkest. Vooraanstaande dirigenten, componisten en solisten van naam zijn regelmatig te gast bij het orkest.

www.nno.nu

NDRLNDSE REIS OPERA

Speellijst

■ **ENSCHDEDE** Wilmincktheater
za 8 december 2018, 19.30 uur

■ **APELDOORN** Theater Orpheus
wo 16 januari 2019, 19.30 uur

■ **ZWOLLE** Theater De Spiegel
za 19 januari 2019, 19.30 uur

■ **UTRECHT**
Stadsschouwburg Utrecht
di 22 januari 2019, 19.30 uur

■ **BREDA** Chassé Theater
za 26 januari 2019, 19.30 uur

■ **AMSTERDAM**
Koninklijk Theater Carré
wo 30 januari 2019, 19.30 uur

■ **MAASTRICHT** Theater a/h Vrijthof
za 2 februari 2019, 19.30 uur

■ **DEN HAAG** Zuiderstrandtheater
di 5 februari 2019, 19.30 uur

■ **LEEWARDEN** De Harmonie
za 9 februari 2019 19.30 uur

MET DANK AAN:

Zoë Aarsman, Max Baars, Ilja Brink, Ans Collet, Lianne Eikelenboom, Marcel Fekkes, René Gelderblom, Ineke Geurts, Sebastian Gräve, Sara Gutvill, Tom Heidbuurt, Mart Heunen, Willem Janssen, Manoj Kamps, Henk Kuipers, Roland Lammers van Toorenborg, Aike Lütke-möller, Nicole Martin, Reinert Martin, Paul Moynihan, Albert Jan ten Napel, Pilar Ochando, Klaas de Poel, Els Polman, Henk Post, Rob van Putten, Arjan Reef, Björn Reinke, Tom Rosenboom, Kevin Ruting, David Scheidler, Ian Shaw, Julia Strauß, Rolf Vergeer, Ruben Wessels, Wibke Winterwerber, Harry Vos, Martijn Zeinstra, Johannes ZomerVijver en alle medewerkers, stagiairs en vrijwilligers van de Nederlandse Reisopera.

NDRLNDSE REIS OPERA

MET BIJZONDERE DANK AAN:

Ministerie van OCW,
Provincie Overijssel,
Provincie Gelderland,
Gemeente Enschede,
Bank ten Cate & Cie,
TKH Group,
Vrienden en donateurs
en iedereen die de
Nederlandse Reisopera steunt.

COLOFON

REDACTIE

afdeling Educatie & Voorlichting
en afdeling Marketing
& Communicatie

ONTWERP

Dus. brand design

FOTOGRAFIE

Marco Borggreve, Corbino.nl,
Annina Romita, Astrid Verhoef.

DRUK

Drukkerij Veltmann BV, Enschede

NEDERLANDSE REISOPERA

Bezoekadres kantoren

Wenninkgaarde 40-42,
7511 PH, Enschede

Bezoekadres ateliers

Performance Factory,
Lage Bothofstraat 43A,
7511 ZA, Enschede

Postadres

Postbus 1321,
7500 BH Enschede

T 088 / 028 50 00

info@reisopera.nl

COPYRIGHT

Nederlandse Reisopera 2018.
Wijzigingen voorbehouden.
Aan deze uitgave kunnen geen
rechten worden ontleend.

#DietoteStadtNL

REISOPERA.NL

